

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No7

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 694 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Suv tarkibining wireless waterlight qurilmasi ishlashiga ta'siri va iqtisodiy samaradorligini matematik model asosida tahlil qilish	14
Kungiratbay Sharipov, Ma'ruf Nurmanov	
O'zbekistonda aholi ish bilan bandligini oshirishda davlatning roli	20
Juraqulov Baxrimurod Ilxomovich	
BIM texnologiyasi: zamonaviy qurilish sohasida samaradorlik va shaffoflik omili	26
Usmonov F.B., Rajabova A.Sh.	
Nodavlat oliy ta'lim muassasalarida marketing faoliyati samaradorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish	31
Yuldashov Isomiddin Sidiqov	
Korxona iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda diversifikatsiya strategiyasining roli	35
Alimatova Shoxsanam Abdumalik qizi	
Модели совместного развития человеческого капитала и искусственного интеллекта в цифровую эпоху	40
Явкачев Шохзод Зайниддин углы	
Navigating sustainable development: management challenges and solutions in the oil and gas sector	49
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol kizi	
Banklarda moliyaviy barqarorlikning nazariy asoslari	56
Djalilov G'ayrat Qaxramanovich	
Mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirishda turizm industriyasidan foydalanishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	66
Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich	
O'zbekistonda barqaror davlat qarzi siyosatini shakllantirishning ustuvor yo'nalishlari	71
Sayfutdinov Xasanboy Dilshodovich	
Международный опыт сельскохозяйственного налогообложения и возможности его применения в узбекистане	76
Salimov Sherzod Baxtiyorovich	
Economic analysis and development strategy of the composites market in the regions of Uzbekistan	81
S.S.Sidiqov, A.A.G'ulomov, B.R.Tillayeva	
Oliy ta'lim muassasalarida moliyaviy mustaqillikning kutilayotgan istiqbollari va hozirgi natijalari	88
Muxamedov Ravshan Zafarovich	
Elektron tijoratni soliqqa tortish mexanizmini takomillashtirish yo'llari	93
Homidov Baxtiyor Rahimberdievich	
Investitsion jozibadorlik konsepsiyasi va uning strategik ahamiyati	99
Otaboyev Axmed Maxsudbek o'g'li	
Beomeditsina signallarini xaar veyvletlari va bo'lak veyvletlari yordamida raqamli ishlash	105
Uraqov Shokir Ulashovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishning ahamiyati, tartibi va takomillashtirish yo'llari	112
Istamova Sojida Kaxarovna	
The role of all kinds of transports (road, rail, air, and water) in the modern enhancement of tourism logistics in Uzbekistan	117
Egamberdiyeva Yulduz, Turdiyeva Maftuna	
Sanoat korxonalarida kapitalarini samaradorligini oshirishning baholashning zamonaviy usullarining xususiyatlarida nazariy va amaliy farovonlik sari	126
Muradov Botir Xayat	
Инструменты планирования урбанизации: методика анализа планового распределения средств в программе «обод махалля» на основе балльной оценки	136
Салимова Юлдуз Исаковна	
Socio-economic aspects and contemporary theories of higher education finance	141
Karlibaeva Gulshat	

Transformatsiya jarayonida innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirish yo'llari.....	147
Absamatov Anvar Ergashovich	
Перспективы цифрового развития сектора материального производства.....	153
С. И. Протасеня, Г. Ж. Аллаева	
«Sustainable logistics practices. Minimizing carbon emissions in global supply chains»	161
Suleymonova Ezoza, Alimova Bonu	
Analyzing the need for Tourism logistics development in Uzbekistan	169
Nigmatova Malika	
Management strategies for sustainable tourism development in emerging destinations (a case study of Samarkand, Issyk-kul, and Khiva).....	177
Sabina Uroкова	
Qashqadaryo viloyatida turizm sohasini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy asoslari va ularning qo'llanilishi.....	184
Daminova Barno Esanovna	
Опыт турции в управлении миграционными кризисами	189
Бегматов Хусанбек	
Bulutli texnologiyalar orqali korxona buxgalteriya tizimini raqamlashtirish va samaradorlikka erishish.....	193
Soibov Nozimbek Faxriddin o'g'li	
Barqaror rivojlanish doirasida jismoniy shaxslarni kreditlash tizimini isloh qilishning institutsonal asoslari.....	197
Xalekeyeva Zoya Pirniyazovna, Akmal Abdurahmonov Nurmamatovich	
Moliyaviy outsorsing xizmatlari bozori rivojlanishini takomillashtirishning swot tahliliga asoslangan innovatsion mexanizmlari	202
San'atbek Komilovich Salayev, Umidbek Komiljanovich Babajanov	
Transformatsiya jarayonlari sharoitida iqtisodiyot tizimi faoliyati va prognozlashning nazariy asoslari	214
Alimov Fazliddin Xalimovich	
Пути совершенствования подхода к финансированию проектов, реализуемых на принципах промышленной кооперации.....	220
Котов В.А., Шадиева Д.Х.	
Yuksalish salohiyatini yuksaltirishda boshqaruv xodimlari qobiliyatidan foydalanish masalalar	225
Ayubxon Qutbiddinov Bosit o'g'li	
Bank xizmatlari ommabopligini oshirish yo'llari.....	228
Kasimova Muxlisa Anvar qizi	
Chemical industry in uzbekistan: challenges and development	235
Kudaynazarova Dilnaz Koshkarbaevna	
Samarqand viloyatida tabiiy turistik resurslardan samarali foydalanish usullarini takomillashtirish orqali bandligini oshirish imkoniyatlari.....	240
Rabbimov Muhriddin Musoqul o'g'li	
Globalashuv sharoitida ekologik xavflarni kamaytirishda yashil iqtisodiyotning ahamiyati.....	246
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna	
Qibray tumanining 2021-2023-yillarda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish holati.....	249
Siddikov Alisher Ismoilovich	
Davlat xaridlari tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish: xalqaro tajribalar tahlili	253
Majidov Nizom Baxramovich	
Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi.....	259
Ermatov Nosir Tohirovich	
Aholi farovonligi darajasiga ta'sir etuvchi ko'rsatkichlarni ekonometrik baholash	265
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Allamurodova Zuxra Alibekovna	
Сектор услуг как стратегический фактор структурной трансформации экономики Узбекистана.....	272
Кадыров Абдурашид Маджидович, Ахмедиева Алия Тохтаровна	
O'zbekistonda valyuta kursini shakllanish holati prognozlari.....	280
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	

Проблемы бухгалтерского учета в условиях цифровизации экономики	288
Абдуллаев Абдурауф	
Raqamli texnologiyalar sharoitida xizmat ko'rsatish korxonalarida iqtisodiy resurslardan samarali foydalanish strategiyalari	299
Kuldoshev Lazizjon Sharifovich	
Davlat boshqaruvi organlarining strategik rejalarini ishlab chiqish bo'yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi	303
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzaeva	
Tijorat banklarining moliyaviy xavfsizligi ta'minlash	310
Mamatov Sardor Axmatjonovich, Mavlanov Nuriddin Boyqobilovich, Sattarov Nodirjon Absalomovich	
Ziyorat turizmini rivojlantirishda halol standartlarini qo'llashning nazariy, uslubiy va konseptual asoslari	315
Azizova Saodat Xabibulloyevna	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirish bo'yicha yevropa tajribasi	320
Karlibaeva Gulshat	
Iqtisodiy konsentratsiyalarning sog'lom raqobat muhitiga ta'siri	325
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Logistika axborot tizimlarini texnologik jarayonlarga joriy etish	330
Uzaqov Ortik Shaymardanovich	
Принципы перехода к «Зелёной экономике» в Республике Узбекистан	336
Хамракулова Сусанна Тотуховна	
Kichik biznesni rivojlantirish iqtisodiy ko'rsatkichlarini prognozlash modellarini qo'llash	340
Ibragimova Gulchexra Toxirovna	
Raqamli ta'lim sharoitida liderlikning yangi qirralari	357
Oqmullaev Ravshan Raximjon o'g'li, Xodjieva Durdona Abdurasulovna	
Методология развития экологического менеджмента в промышленном хозяйстве выбросы в атмосферный воздух на горнодобывающих и металлургических предприятиях	361
Muradov Botir Xayat	
Strategik budjetlashtirish tizimining natijaga yo'naltirilgan budjetlashtirish tizimi bilan bog'liqligi, xalqaro tajriba va O'zbekiston uchun tavsiyalar	370
Xushmurotov Zoyir Bektemirovich	
Cultural branding and the entry of traditional products into the international market	374
Zebiniso Ganiyeva	
Farovonlikni baholash bo'yicha ilg'or xorijiy nazariy yondashuvlar	379
Norqobilov Nusratilla Norsaitovich	
O'zbekistonda hududlarini turizm salohiyatini innovatsion yondashuv asosida baholash	384
Umirova Dilnoza Safarovna	
Tourism education for sustainability: curriculum development in universities of Uzbekistan	393
Temirova Durdona, Yorqulov Muhammadmurod	
The contribution of small enterprises and private entrepreneurs to job creation in the labor market	399
Juraboev Haliljon	
Iqtisodiy o'sish sharoitida transport infratuzilmasi holati va uni rivojlantirish yo'llari	404
Haydarov Jahongir Aktamovich	
Oliy ta'lim muassasalarini moliyalashtirishni strategik boshqarishning nazariy asoslari va xorijiy tajribalar	410
Quvondiqov Farrux Ibragimovich	
Tijorat banklarida iqtisodiy samaradorlikni axborot texnologiyalar orqali rivojlantirish istiqbollari	418
Dadenova Gulxan Kenesbaevna	
Механизмы совершенствования процедур выявления и анализа недостоверной финансовой отчетности в условиях учетной практики Узбекистана	422
Намозов Жасурбек Кувадович	
Влияние цифровых инструментов управления финансами на эффективность использования финансовых ресурсов	428
Хазираткулов Собиржон	

На пути к промышленному росту: опыт развивающихся стран	435
Матлюбов Хуршид Жамшидович	
Yoshlarning moliyaviy mustaqilligiga erishishida aksiyalar bozorining oʻrni va imkoniyatlari	443
Oʻraqov Bekzodbek Abdurayxon oʻgʻli	
Развитие транспортной инфраструктуры и влияние на качество предоставляемых транспортных услуг	448
Кайыбеков Парахат Конысбаевич	
Surxondaryo viloyatida 2015-2024 yillar mobaynida oziq-ovqat chakana savdo aylanmasining statistik tahlili	454
Toshpulatov Bobur Rasul oʻgʻli	
Qishloq xoʻjaligi sohasi investitsiya loyihalarini xalqaro moliya institutlari orqali moliyalashtirish	458
Tolibov Shoxrux Muminovich	
Qishloq xoʻjaligi korxonalarida buxgalteriya hisobining xususiyatlari va muammolari	463
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy oʻgʻli	
Institutional innovation and regional governance for balanced interregional cooperation development: the case of Namangan, Uzbekistan	468
Sattarov R.A.	
Organizational and economic mechanisms and conceptual directions of tourism development in the region	476
Daminova Barno Esanovna	
Moddiy xaziralarni boshqarish va uning bir tsikli modeli	480
Dedajanov Baxtiyor Nabijanovich	
Oliy taʼlim xizmatlari sifatini oshirishda inson kapitalini rivojlantirish va uni samarali boshqarish mexanizmlari	485
Salimov Akmal Alimjonovich	
Mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ilgʻor xorij tajribalari	490
Shadiyev Alisher Xudoynazarovich	
Raqamli iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida yoqilgʻi-energetika kompleksi korxonalarini barqaror innovatsion rivojlantirish modellari	496
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Oʻzbekistonda uzumchilikning oziq-ovqat xavfsizligiga taʼsiri: muammolar va rivojlanish istiqbollari	502
Tursunov Toʻlqin Joʻraqulovich	
Tadbirkorlik faoliyatining resurs salohiyati va uni baholashning nazariy yondashuvlari	508
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon oʻgʻli	
Yoshlar bandligini taʼminlashda mehnat migrasiyasining ahamiyati	514
Masharipov Farrux Oʻtkirovich	
Oʻzbekistonda ichki turizmni rivojlantirishning asosiy omillari va istiqbollari	521
Xasanova Mavjuda Maʼmirjonovna	
Korxonaning brend platformasini ishlab chiqishning oʻziga xos xususiyatlari	526
Saʼdulloyev Habibullo Ibdullo oʻgʻli	
Sanoat korxonalarining biznes jarayonlarini raqamli transformatsiya qilishda ERP tizimlarining integratsiyalashuvi va boshqaruv samaradorligiga taʼsiri	530
Islomjon Nurmukhammadov	
Namangan viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlanishini baholash	533
Ismoilova Savinoz Qahramon qizi	
Oliy taʼlim muassalari boshqaruviga taʼsir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	540
Karimov Muzaffar Abdumalik oʻgʻli	
Soliq yigʻiluvchanligini oshirishda soliq maʼmuriyatchiligini takomillashtirish istiqbollari	546
Tojibayev Farrux Baxtiyorovich	
Hisoblash mashinalari taraqqiyoti tarixi va uning raqamli iqtisodiyotda tutgan oʻrni	552
Rajabov Sirojiddin Mansurovich	
Korxonalar moliyaviy barqarorligiga taʼsir koʻrsatuvchi omillar va ularning xususiyatlari	561
Choriyrov Behruz Ilhom oʻgʻli, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Yashil texnologiyalar yordamida Oʻzbekiston hududlarida energiya tejamkorligi oshirish yoʻllari	567
Norbekov Baxtiyor Suyunovich, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	

Tijorat banklarida kredit majburiyatlarining bajarilishini monitoring qilish va uni takomillashtirish yo'llari.....	572
To'xtayeva Go'zal Ilhom qizi, Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Интеграция проектного менеджмента и обеспечения качества в цепочках поставок: кейс Узгидромета.....	577
Назарова Ирода Ибрагим кизи	
Kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish orqali raqobatbardoshligini oshirish.....	583
Ermatov Akmaljon Adxamovich, Raximov Alisher Numanovich	
Концепция и методология экологического аудита в Узбекистане	587
Абидова Дилфуза Игамбердиевна	
Повышающаяся значимость коренного изменения деятельности традиционных СМИ в реалиях освещения процесса построения нового Узбекистана.....	593
Салим Дониёров	
O'zbekiston Respublikasida norasmiy sektor va aholini norasmiy mehnat bilan bandligining tarkibiy tuzulishi	598
Qoraboev Nuriddin Pardaboy o'g'li	
Shahar va qishloqlarda inson resurslari holatining analitikasi (tahlili)ning nazariy masalalari.....	607
Pardayev Mamayunus Qarshibayevich, Feruz Nematullayevich Abilov	
Strategic alliance networks as competitive advantage: evidence from mit-tum partnership model at new Uzbekistan university	613
Mamajonova Mukhlisakhon Muzaffar kizi	
Energetika tarmog'ida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini (MHXS) joriy etishning nazariy asoslari.....	618
Uralov Temur Boxodir o'g'li	
O'zbekiston bank amaliyotiga ai va simulyatsiya modellarini joriy etish orqali muammoli kreditlarni qaytarish jarayonlarini optimallashtirish.....	618
Xodjayev Husniddin Mukammilovich	
O'zbekistonda hududlarning soliq salohiyatini aniqlash metodologiyasini takomillashtirish	624
Almardonov Muxamadi Ibragimovich, Jamshid Sharafetdinovich	
Xorazm viloyatida iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlashdagi muammolar va imkoniyatlar	628
Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
Ekologik joylashtirish vositalarida qo'llaniladigan innovatsiyalar	633
Abidova Dilfuza Igamberdievna	
Ziyorat turizmini rivojlantirishning metodologik va metodik asoslarini takomillashtirish yo'nalishlari	638
Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Gaz sanoatining moliyaviy boshqaruvi va milliy iqtisodiyotdagi barqarorlik omili sifatida roli.....	650
Ergashev Muhubbek Aslam o'g'li	
Davlat budjeti mablag'laridan samarali foydalanishda moliyaviy nazoratning ahamiyati	655
Erkinova Maftuna Zafarovna	
Влияние дивидендной политики, СПО и капитализации на волатильность акций АО «УЗРТСБ»: Эконометрический и поведенческий анализ.....	662
Пулатов Улугбек Халипович	
Hududiy jihatdan ziyorat turizmi rivojlanishining holati: Qashqadaryo viloyati misolida.....	671
Uzaqov Norboy, Uzaqov Jamshid Norboyevich	
Integration of digital twin and BIM technologies in construction enterprises in Uzbekistan: prospects and challenges	676
Nigmatjonova Nozima Ulmasjonovna	
Yashil bank xizmatlari – tijorat banklari moliyaviy mahsulotlar misolida	682
Abdumutalova Gulrux Shuxratjon qizi	
Tijorat banklari faktoring xizmatlari orqali kichik biznes subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirish	688
Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li	

TIJORAT BANKLARI FAKTORING XIZMATLARI ORQALI KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH

Jalilov Azizbek Baxodir o'g'li

Aziya-Invest Bank AJ, G'aznachilik boshqarmasi,
Likvidlik va moliyaviy tahlil bo'limi bosh mutaxassisi
E-mail: ajalilov527@mail.ru

Annotatsiya: Maqolada faktoring xizmatlarining kichik va o'rta biznes (KO'B) subyektlarining moliyaviy barqarorligini oshirishdagi o'rni yoritilgan. An'anaviy bank kreditlariga muqobil moliyalashtirish vositasi sifatida faktoring KO'Blarga likvidlikni ta'minlash, to'lovlar kechikishini kamaytirish va kreditga kirish imkoniyatlarini kengaytirishda yordam beradi. Tadqiqotda xalqaro tajriba, huquqiy-institutsional muhit va tijorat banklarining roli asosida faktoring bozorini rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilingan. Yakuniy xulosalarda faktoring xizmatlarini keng joriy etish orqali iqtisodiy o'sish va barqarorlikka erishish imkoniyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: faktoring xizmatlari, kichik va o'rta biznes, moliyaviy barqarorlik, tijorat banklari, huquqiy baza, likvidlik, kreditga kirish, iqtisodiy siyosat, xalqaro tajriba, moliyaviy infratuzilma.

Abstract: The article discusses the role of factoring services in increasing the financial stability of small and medium-sized businesses (SMEs). As an alternative financing tool to traditional bank loans, factoring helps SMEs to provide liquidity, reduce payment delays, and expand access to credit. The study analyzes the mechanisms for developing the factoring market based on international experience, the legal and institutional environment, and the role of commercial banks. The final conclusions substantiate the possibility of achieving economic growth and stability through the widespread introduction of factoring services.

Key words: factoring services, small and medium-sized businesses, financial stability, commercial banks, legal framework, liquidity, access to credit, economic policy, international experience, financial infrastructure.

Аннотация: В статье рассматривается роль факторинговых услуг в повышении финансовой устойчивости субъектов малого и среднего предпринимательства (МСП). Факторинг, являясь альтернативой традиционным банковским кредитам, помогает субъектам малого и среднего предпринимательства обеспечивать ликвидность, сокращать задержки платежей и расширять доступ к кредитным ресурсам. В исследовании анализируются механизмы развития рынка факторинга с учетом международного опыта, правовой и институциональной среды, а также роли коммерческих банков. В выводах обосновывается возможность достижения экономического роста и стабильности за счет широкого внедрения факторинговых услуг.

Ключевые слова: факторинговые услуги, малый и средний бизнес, финансовая устойчивость, коммерческие банки, правовая база, ликвидность, доступ к кредитным ресурсам, экономическая политика, международный опыт, финансовая инфраструктура.

KIRISH

Kichik va o'rta biznes (KO'B) iqtisodiyotning barqaror o'sishi, innovatsiyalarni joriy etish va yangi ish o'rinlari yaratishda muhim o'rin tutadi. Ushbu sektor ko'plab mamlakatlarda yalpi ichki mahsulotning sezilarli qismini shakllantirib, iqtisodiy tizimning raqobatbardoshligi va ijtimoiy farovonligiga hissa qo'shadi. Shu bilan

birga, KO'Blar uchun moliyaviy resurslarga keng va qulay kirish imkoniyatlari doimiy rivojlanishning asosiy omillaridan biridir.

Bank kreditlari ko'plab tadbirkorlar uchun moliyalashtirishning asosiy manbasi bo'lsa-da, ko'plab korxonalar qat'iy garov talablari va kredit tarixining yetarli emasligi sababli ushbu manbadan foydalana olmaydi. Shu sababli, muqobil moliyalashtirish vositalariga bo'lgan ehtiyoj ortib bormoqda. Faktoring xizmatlari shunday mexanizmlardan biri bo'lib, ular korxonalarga qisqa muddatli likvidlikni ta'minlash, to'lovlar kechikishini kamaytirish va kreditga layoqatni oshirish imkonini beradi. Ushbu xizmatlar orqali korxonalar ishlab chiqarish hajmini kengaytirishi, yangi bozor imkoniyatlaridan foydalanishi va iqtisodiy o'sishga faolroq hissa qo'shishi mumkin.

Faktoring xizmatlarining muvaffaqiyatli rivojlanishi ko'plab omillarga bog'liqdir. Mustahkam huquqiy baza, samarali moliyaviy infratuzilma va tijorat banklarining faol ishtiroki bu jarayonning ajralmas qismi hisoblanadi. Xalqaro tajribalar faktoring xizmatlari samarali qo'llanganda KO'Blarning moliyaviy barqarorligi oshishini, kreditga kirish imkoniyatlari kengayishini va umumiy iqtisodiy faollikning kuchayishini ko'rsatadi.

Shu bois, faktoring xizmatlarining rivojlanish mexanizmlarini, huquqiy-institutsional omillarini va tijorat banklari faoliyatidagi rolini o'rganish iqtisodiy siyosat uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot faktoring xizmatlarining KO'Blar moliyaviy barqarorligini mustahkamlashdagi ahamiyatini tahlil qiladi, xalqaro tajribalarni o'rganadi hamda rivojlanish uchun ustuvor yo'nalishlarni belgilashga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishda faktoring xizmatlari tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ko'plab tadqiqotchilar faktoringni KO'Blarning barqaror rivojlanishi uchun samarali vosita sifatida baholashgan. Klapper [9], [14] faktoringni risklarni kamaytiruvchi va likvidlikni oshiruvchi moliyalashtirish mexanizmi sifatida ta'riflab, ayniqsa bank kreditlariga kira olmaydigan korxonalar uchun uning afzalliklarini ko'rsatadi. Tomusange [3] Afrikadagi amaliyotga tayangan holda faktoring kapital yetishmovchiligi sharoitida KO'Blar uchun muhim moliyaviy yechim ekanini asoslaydi. Berger va Udell [12] faktoringni "tranzaksiyaga asoslangan kreditlash texnologiyasi" deb tavsiflab, uning informatsion jihatdan shaffof bo'lmagan korxonalar uchun samarali ishlashini ta'kidlaydi. Song va hamkorlari [11] esa faktoring xizmatlarini ta'minot zanjiri moliyalashuvi bilan integratsiyalash KO'Blarning kreditga kirish imkoniyatlarini kengaytirishini ko'rsatadi.

Huquqiy va institutsional omillar faktoring bozorining rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Mol-Gomez-Vazquez va hamkorlari [7] Yevropa mamlakatlarida faktoring hajmining o'sishi huquqiy tizimning kuchliligi, kreditor huquqlarining himoyasi va samarali moliyaviy infratuzilma bilan bevosita bog'liq ekanini aniqlashgan. Nigeriya bo'yicha tadqiqot olib borgan Puja [8] faktoringni rivojlantirish uchun maxsus siyosiy rag'batlantirish choralari zarurligini ta'kidlaydi. Hamanyati [5] va Korankye-Sakyi [6] mos ravishda Zambiya va Gana misolida faktoring xizmatlarini rivojlantirish uchun huquqiy bazani mustahkamlash muhimligini ko'rsatadi. Ushbu ishlar faktoringning muvaffaqiyatli ishlashi uchun faqat moliyaviy mexanizmlar emas, balki qulay institutsional va huquqiy sharoitlar ham zarurligini ko'rsatadi.

Tijorat banklari faktoring xizmatlarini taklif etuvchi asosiy moliyaviy institutlar sifatida katta ahamiyatga ega. Perez-Elizundia va hamkorlari [10] Meksikada olib borgan tadqiqotida faktoring xizmatlarining banklar tomonidan qo'llanishi KO'Blarning moliyaviy barqarorligini oshirishga xizmat qilishini aniqlagan. Song, Yu va Lu [11] banklar va boshqa moliyaviy xizmat ko'rsatuvchilarning ta'minot zanjiri moliyalashuvi orqali KO'Blarning kredit olish imkoniyatlarini kengaytirishdagi rolini asoslaydi. Degl'Innocenti va hamkorlari [2] faktoring kompaniyalari va banklar o'rtasidagi raqobatning moliyaviy tizimga ta'sirini o'rgangan va xizmatlarning diversifikatsiyasi hamda sektorlararo muvozanatning muhimligini ta'kidlagan.

Xalqaro tajriba faktoring siyosatining rivojlanishi mamlakatlarning iqtisodiy siyosati va tartibga solish mexanizmlariga bevosita bog'liq ekanini ko'rsatadi. Kashyap va Lunagariya [13] Hindiston va Xitoy tajribasini tahlil qilib, faktoring siyosatlarida amalga oshirilgan islohotlarning KO'Blarni moliyalashtirishga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatganini aniqlashgan. Shinozaki [4] Osiyo mamlakatlari bo'yicha olib borgan tadqiqotida innovatsion moliyaviy modellarni samarali joriy etishning tartibga solish tizimining sifatiga bog'liq ekanini ko'rsatadi. Berger va Udell [12] esa moliyaviy institutlar tuzilmasi va kreditlash infratuzilmasining faktoring xizmatlari samaradorligidagi rolini asoslaydigan nazariy model ishlab chiqqan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda faktoring xizmatlarining KO'Blar moliyaviy barqarorligiga ta'siri sifat tahlil asosida keng o'rganildi. Nazariy va amaliy tadqiqotlar tahlil qilinib, faktoringning likvidlik, kreditga kirish va barqaror rivojlanishdagi o'rni batafsil baholandi. Olingan ma'lumotlar tizimlashtirilib, huquqiy, institutsional va bank tizimi omillari bilan bog'lanib umumlashtirildi.

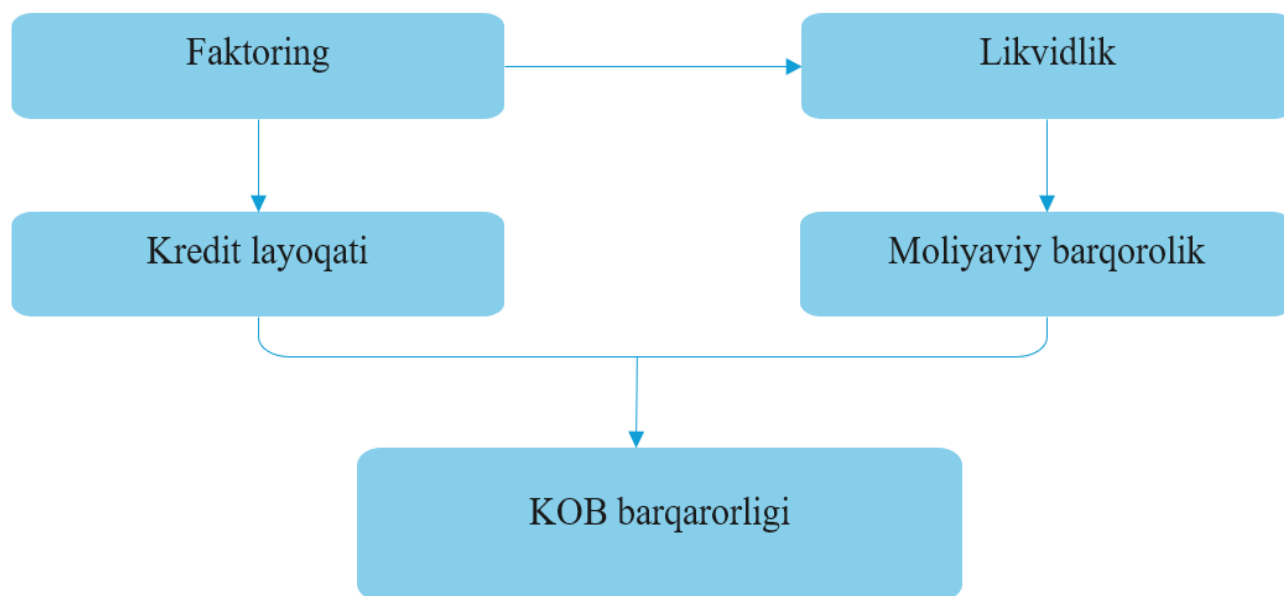

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu tadqiqot natijalari faktoring xizmatlarining kichik va o'rta biznes (KO'B) subyektlari uchun barqaror moliyalashtirish manbasi sifatida qanchalik muhim ahamiyatga ega ekanini keng ko'lamda tasdiqlaydi. KO'Blar, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda, iqtisodiyotning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi va ular iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish hamda innovatsiyalarni rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ko'plab KO'Blar uchun bank kreditlaridan foydalanish qiyin bo'lib qolmoqda, chunki ko'plab moliyaviy institutlar ulardan yuqori miqdordagi garov yoki qat'iy kredit tarixini talab qiladi. Bu esa ularning rivojlanishiga sezilarli to'siq bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan faktoring xizmatlari likvidlikni ta'minlash, to'lovlar kechikishining oldini olish va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashda muqobil yechim sifatida namoyon bo'ladi [14].

Klapper [9], faktoring xizmatlarining KO'Blar uchun risklarni kamaytirish va kreditga kirish imkoniyatlarini kengaytirishdagi rolini tahlil qilgan. Uning fikricha, faktoring ayniqsa bank kreditlariga kira olmaydigan korxonalar uchun muhim vositadir, chunki bu xizmatda asosiy kafolat mijozning debitorlik qarzlari hisoblanadi. Tomusange [3] esa Afrikadagi tadqiqotlari orqali faktoring xizmatlari kapital yetishmovchiligi mavjud bo'lgan davlatlarda moliyalashtirishning samarali mexanizmi bo'lishi mumkinligini asoslab bergan. Berger va Udell [12] faktoringni kreditlashning muqobil usuli sifatida tavsiflab, u asosan informatsion jihatdan shaffof bo'lmagan korxonalar uchun eng maqbul mexanizm ekanini ta'kidlaydi. Song va hamkorlari [11] faktoring xizmatlarining ta'minot zanjiri moliyalashuvi bilan integratsiyasi orqali axborot asimmetriyasini kamaytirishi va kreditlash samaradorligini oshirishini asoslaydi.

1-rasmda faktoring xizmatlari orqali korxonalarning likvidligi oshishi natijasida kreditga layoqat va moliyaviy barqarorlikning ortishi ifodalangan. Bu jarayon yakunida KO'Blarning umumiy moliyaviy salohiyati mustahkamlanadi, ularning ishlab chiqarish hajmi ortadi va bozorda raqobatbardoshligi kuchayadi. Shu orqali KO'Blar ichki va tashqi bozorda yanada faolroq ishtirok etadi va iqtisodiy o'sishga bevosita hissa qo'shadi.

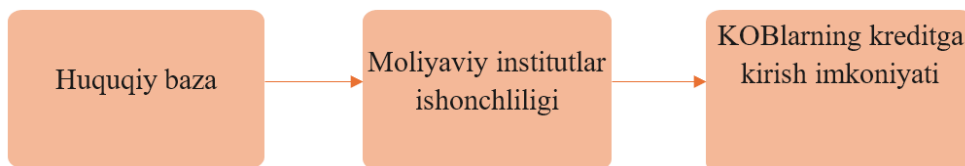

1-rasm. Faktoringning KO'B barqarorligiga ta'sir mexanizmi¹

Faktoring bozorining muvaffaqiyatli rivojlanishi mamlakatning huquqiy va institutsional tizimining mustahkamligiga bevosita bog'liqdir. Mol-Gomez-Vázquez va hamkorlari [7] Yevropa mamlakatlarida olib borgan tadqiqotlarida faktoring hajmining o'sishi uchun kreditor huquqlarini samarali himoya qiluvchi qonunchilik, rivojlangan moliyaviy infratuzilma va yuqori darajadagi institutsional ishonchning zarurligini aniqlashgan. Puja [8] Nigeriyada faktoring xizmatlarini kengaytirish uchun davlat tomonidan maxsus siyosiy chora-tadbirlar va rag'batlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish zarurligini ta'kidlaydi. Hamanyati [5] va Korankye-Sakyi [6] mos ravishda Zambiya va Gana tajribasini o'rganib, faktoring bozorini rivojlantirish uchun maxsus qonunchilik bazasi yaratish iqtisodiyotda sezilarli natijalarga olib kelishini asoslashgan.

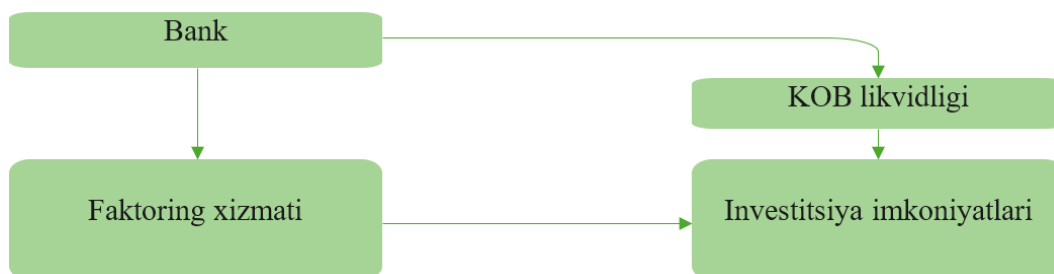
2-rasmda huquqiy baza, moliyaviy institutlarning ishonchliliigi va faktoring hajmi o'rtasidagi bevosita bog'liqlik aks ettirilgan. Ushbu bog'liqlik natijasida KO'Blar uchun kredit resurslariga kirish imkoniyatlari kengayadi va ular moliyaviy jihatdan yanada faolroq bo'lishadi.

1 Muallif ishlanmasi

2-rasm. Faktoring xizmatlari va huquqiy-institutsional muhit o'rtasidagi bog'liqlik²

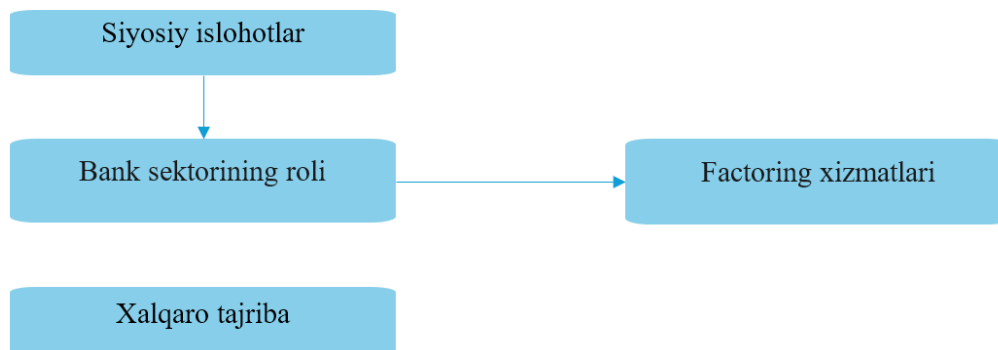
Tijorat banklarining faktoring xizmatlarini rivojlantirishdagi roli ham e'tiborga molikdir. Perez-Elizundia va hamkorlari [10] Meksika bo'yicha olib borgan tadqiqotida tijorat banklarining faktoring xizmatlari orqali KO'Blarning moliyaviy barqarorligini oshirishga katta hissa qo'shishini aniqlagan. Banklar tomonidan taqdim etilgan faktoring xizmatlari qisqa muddatli likvidlikni ta'minlab, korxonalar uchun ishlab chiqarishni kengaytirish va yangi investitsiyalarni amalga oshirish imkonini yaratadi. Song, Yu va Lu [11] banklar va moliyaviy xizmat ko'rsatuvchilarning ta'minot zanjiri moliyalashuvi mexanizmlari orqali kreditlash imkoniyatlarini kengaytirishdagi rolini asoslab, bunday xizmatlarning iqtisodiy samaradorligini namoyon etadi. Degl'Innocenti va hamkorlari [2] faktoring kompaniyalari va banklar o'rtasidagi raqobatning moliyaviy tizimga ta'sirini tahlil qilib, xizmatlarning diversifikatsiyasi va sektorlararo muvozanatning muhimligini ta'kidlagan.

3-rasm ushbu bog'liqlikni aniq ifodalaydi. Banklar tomonidan faktoring xizmatlari ko'rsatilishi KO'Blarning likvidligini oshiradi, ularning investitsiya imkoniyatlarini kengaytiradi va ishlab chiqarish hajmini ko'paytiradi. Bu esa umumiy iqtisodiy o'sishga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

3-rasm. Tijorat banklari va faktoring xizmatlarining KO'Blar rivojlanishiga ta'sir zanjiri³

Xalqaro tajriba faktoring xizmatlarining samarali rivojlanishi mamlakatning iqtisodiy siyosati, moliyaviy infratuzilmasi va tartibga solish tizimining sifatiga bevosita bog'liq ekanini ko'rsatadi. Kashyap va Lunagariya [13] Hindiston va Xitoy misolida faktoring siyosatlarida amalga oshirilgan islohotlarning KO'Blarni moliyalashtirishga ijobiy ta'sirini aniqlashgan. Shinozaki [4] esa Osiyo mamlakatlari tajribasini tahlil qilib, innovatsion moliyaviy modellarni samarali joriy etish tartibga solish mexanizmlarining mukammalligiga bog'liqligini ko'rsatadi. Berger va Udell [12] ishlab chiqqan nazariy model esa moliyaviy institutlar tuzilmasi va kreditlash infratuzilmasining faktoring xizmatlari samaradorligidagi o'rni naqadar muhimligini asoslaydi.

4-rasm ushbu bog'liqliklarni yanada kengroq ochib beradi. Unda siyosiy islohotlar, bank sektori faolligi va xalqaro tajribani uyg'unlashtirish orqali faktoring xizmatlari samaradorligini oshirish, KO'Blarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash hamda iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish jarayoni tasvirlangan.

4-rasm. Faktoring bozorini rivojlantirishning kompleks modeli⁴

2 Muallif ishlanmasi

3 Muallif ishlanmasi

4 Muallif ishlanmasi

Yakuniy natijalar faktoring xizmatlarining rivojlanishi kichik va o'rta biznesning moliyaviy barqarorligini oshirish, ularning bozor raqobatbardoshligini mustahkamlash va iqtisodiy o'sishga qo'shadigan hissasini kengaytirishda muhim vosita ekanini ko'rsatadi. Bu jarayonning muvaffaqiyati mamlakatdagi huquqiy-institutsional muhit, tijorat banklari va moliyaviy xizmat ko'rsatuvchilarning faoliyati, shuningdek, davlat tomonidan olib boriladigan izchil iqtisodiy siyosatga bog'liqdir. Shu sababli faktoring xizmatlarini keng joriy etish uchun davlat tomonidan mustahkam qonunchilik bazasini yaratish, moliyaviy institutlar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish va xalqaro tajribaga asoslangan siyosiy yondashuvlarni amalga oshirish muhim ahamiyatga [10], [13]. Shu bilan birga, samarali tartibga solish mexanizmlari va huquqiy bazaning mustahkamlanishi faktoring xizmatlarining keng qo'llanishiga imkon yaratadi. Bu esa KO'Blarning moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi va iqtisodiyotning umumiy barqarorligi hamda o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari faktoring xizmatlarining kichik va o'rta biznes uchun moliyalashtirishda muhim vosita ekanini tasdiqlaydi. Bu xizmatlar korxonalar uchun likvidlikni oshiradi, kredit olish imkoniyatlarini kengaytiradi va moliyaviy barqarorlikni kuchaytiradi. Tijorat banklari faktoring xizmatlarini rivojlantirish orqali KO'Blarning iqtisodiy faolligini oshirishda asosiy rol o'ynashi mumkin. Natijalar shuni ko'rsatadiki, faktoring bozorining muvaffaqiyatli ishlashi samarali huquqiy baza, ishonchli moliyaviy infratuzilma va davlatning izchil iqtisodiy siyosati bilan bevosita bog'liqdir.

Tahlillar asosida quyidagi ustuvor yo'nalishlar belgilab olindi:

Huquqiy va institutsional asosni mustahkamlash. Kreditor huquqlarini himoya qiluvchi qonunchilikni takomillashtirish, moliyaviy shaffoflikni oshirish va tartibga solish jarayonlarini soddalashtirish faktoring xizmatlarining jadal rivojlanishiga xizmat qiladi.

Tijorat banklari rolini kuchaytirish. Banklarning faktoring xizmatlarini faol taklif etishi KO'Blar uchun moliyaviy resurslarga kengroq kirish imkoniyatini yaratadi. Shu sababli banklar va moliyaviy xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish muhimdir.

Xalqaro tajriba va hamkorlikdan foydalanish. Rivojlangan davlatlar amaliyotlarini o'rganish, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik qilish va moslashuvchan siyosiy choralarni amalga oshirish faktoring bozorini yanada rivojlantiradi.

Ushbu yo'nalishlar bo'yicha izchil chora-tadbirlar ko'rilsa, faktoring xizmatlari KO'Blarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash, ularning raqobatbardoshligini oshirish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jarayonda davlat, moliyaviy institutlar va xalqaro hamkorlarning hamkorlikdagi harakati katta ijobiy natija berishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Degl'Innocenti, M., Fiordelisi, F., & Ricci, O. (2019). Competition and financial stability in European cooperative banks. *Journal of International Money and Finance*, 96, 254–282. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2019.05.003>
2. Mol-Gómez-Vázquez, A., Hernández-Cánovas, G., & Koëter-Kant, J. (2020). Legal and institutional determinants of factoring in SMEs: A European perspective. *Journal of Small Business Management*, 58(3), 479–507. <https://doi.org/10.1080/00472778.2019.1659673>
3. Tomusange, S. (2015). Factoring as a financing alternative for African small and medium enterprises. *African Journal of Business Management*, 9(14), 546–555. <https://doi.org/10.5897/AJBM2015.7823>
4. Shinozaki, S. (2020). Global shocks, risks, and Asian financial reform. Asian Development Bank Institute Working Paper Series, 1132. <https://www.adb.org/publications/global-shocks-risks-asian-financial-reform>
5. Hamanyati, H. (2017). Product development and factoring market growth in Zambia. *International Journal of Economics and Finance*, 9(3), 102–111. <https://doi.org/10.5539/ijef.v9n3p102>
6. Korankye-Sakyi, M. (2019). Factoring as a financial innovation: Evidence from Ghana. *Journal of Economics and International Finance*, 11(5), 58–67. <https://doi.org/10.5897/JEIF2019.0978>
7. Mol-Gómez-Vázquez, A., Koëter-Kant, J., & Hernández-Cánovas, G. (2020). Legal and institutional determinants of factoring in SMEs. *Journal of Small Business Management*, 58(3), 479–507. <https://doi.org/10.1080/00472778.2019.1659673>
8. Puja, M. (2021). Legal reforms and factoring development in Nigeria. *Journal of Law and Financial Markets*, 13(2), 123–136. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3748344>
9. Klapper, L. (2005). The role of factoring for financing small and medium enterprises. World Bank Policy Research Working Paper, 3593. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-3593>
10. Pérez-Elizundia, G., Urcelay, F., & Puga, D. (2020). A more complete conceptual framework for factoring in Mexico. *International Journal of Business and Finance Research*, 14(2), 29–45. <https://ideas.repec.org/a/ibf/ijbfr/v14y2020i2p29-45.html>
11. Song, H., Yu, K., & Lu, Q. (2020). Supply chain finance: A new insight into the financial performance of Chinese manufacturing firms. *International Journal of Production Economics*, 219, 1–12. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2019.07.001>

12. Berger, A. N., & Udell, G. F. (2006). A more complete conceptual framework for SME finance. *Journal of Banking & Finance*, 30(11), 2945–2966. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2006.05.008>
13. Kashyap, R., & Lunagariya, A. (2023). Financial reforms and factoring policy: Lessons from India and China. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 31(1), 88–103. <https://doi.org/10.1108/JFRC-08-2022-0113>
14. Klapper, L. (2006). The role of factoring for financing small and medium enterprises. *Journal of Banking & Finance*, 30(11), 3111–3130. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2006.05.007>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>